

Tema 12. Crec en l'Esperit Sant. Crec en la santa Església catòlica

L'Esperit Sant uneix íntimament els fidels amb Crist de manera que formen un sol cos, l'Església, en el qual hi ha una diversitat de membres i funcions.

30/12/2010

1. Crec en l'Esperit Sant

1.1. La tercera persona de la Santíssima Trinitat

En la Sagrada Escriptura, l'Esperit Sant és anomenat amb diversos noms: Do, Senyor, Esperit de Déu, Esperit de Veritat i Paràclit, entre d'altres. Cadascuna d'aquestes paraules ens indica alguna característica de la tercera persona de la Santíssima Trinitat. És el *Do* perquè el Pare i el Fill ens l'envien gratuïtament: l'Esperit ha vingut a habitar en els nostres cors (cf. Ga 4,6); va venir per quedar-se sempre amb els homes. A més a més, d'ell procedeixen totes les gràcies i els dons, el més gran dels quals és la vida eterna al costat de les altres persones divines: en l'Esperit tenim accés al Pare pel Fill.

L'Esperit és el *Senyor* i l'*Esperit de Déu*, que en la Sagrada Escriptura són noms que s'atribueixen només a Déu, perquè és Déu amb el Pare i el

Fill. És l'*Esperit de Veritat* perquè ens ensenya de manera completa tot el que Crist ens ha revelat, i guia i manté l'Església en la veritat (cf. Jn 15,26;16,13-14). És l'«altre» Paràclit (el Consolador, l'Advocat) promès per Crist, que és el primer Paràclit (el text grec parla d'«un altre» Paràclit i no d'un Paràclit «diferent», per assenyalar la comunió i continuïtat entre Crist i l'Esperit).

En el símbol nicenoconstantinopolità resem les paraules següents: «Credo in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas». En aquesta frase els pares del Concili de Constantinoble (381) van voler utilitzar algunes de les expressions bíbliques amb què s'anomenava l'Esperit. Quan deien que «in fon la vida» es referien al do de la vida divina lliurat a l'home. Per ser

senyor i donador de vida, és Déu amb el Pare i el Fill i rep, per tant, la mateixa adoració que les altres dues persones divines. Al final d'aquest text, també van voler assenyalar la missió que l'Esperit realitza entre els homes: «parlà per boca dels profetes». Els profetes són aquells qui van parlar en nom de Déu inspirats per l'Esperit per moure el seu poble a la conversió. L'obra reveladora de l'Esperit en les profecies de l'Antic Testament troba la plenitud en el misteri de Jesucrist, la paraula definitiva de Déu.

Els símbols amb què es representa l'Esperit Sant «són nombrosos: l'*aigua viva*, que brolla del cor traspassat de Crist i apaga la set dels batejats; la *unció* amb l'oli, que és el signe sacramental de la Confirmació; el *foc*, que transforma tot el que toca; el *núvol*, fosc i lluminós, en què es revela la glòria divina; la *imposició de les mans*, per la qual és donat

l'Esperit; el *colom*, que baixa sobre Crist i es posa sobre ell en el baptisme» (*Compendi* 139).

1.2. La missió de l'Esperit Sant

La tercera persona de la Santíssima Trinitat coopera amb el Pare i el Fill des del començament del disseny de la nostra salvació fins a consumir-la; però en els «darrers temps» — inaugurats amb l'encarnació redemptora del Fill— l'Esperit és revelat, donat, reconegut i acollit com a persona (cf. *Catecisme* 686).

Per obra de l'Esperit, el Fill de Déu es va encarnar a les entranyes puríssimes de la Mare de Déu.

L'Esperit el va ungir des de l'inici: per això Jesucrist és el Messies des de l'inici de la seva humanitat, és a dir, des de la mateixa encarnació (cf. Lc 1,35). Jesucrist revela l'Esperit amb el seu ensenyament, complint la promesa feta als patriarques (cf. Lc 4,18 s.), i el comunica a l'Església

naixent alenant sobre els apòstols després de la resurrecció (cf. *Compendi* 143). En la Pentecosta l'Esperit va ser enviat per romandre en l'Església, cos místic de Crist, i vivificar-la i guiar-la amb els seus dons i amb la seva presència. Per això també es diu que l'Església és temple de l'Esperit Sant i que l'Esperit Sant és com l'ànima de l'Església.

El dia de la Pentecosta l'Esperit va baixar sobre els apòstols i els primers deixebles i va mostrar amb signes externs la vivificació de l'Església fundada per Crist. «La Missió de Crist i de l'Esperit esdevé la Missió de l'Església, enviada per a anunciar i difondre el misteri de la comunió trinitària» (*Compendi* 144). L'Esperit fa entrar el món en els «últims temps», en el temps de l'Església.

L'animació de l'Església per l'Esperit Sant garanteix que s'aprofundeixi, es conservi sempre viu i no es perdi tot el que Crist va dir i va ensenyar els dies que va viure a la terra fins a la seva ascensió[1]; a més a més, per la celebració-administració dels sacraments, l'Esperit santifica l'Església i els fidels, per tal que l'Església continuï sempre portant les ànimes a Déu[2].

La missió del Fill i la de l'Esperit són inseparables, perquè «en la Trinitat indivisible, el Fill i l'Esperit són distints però inseparables. En efecte, des del principi fins a la fi dels temps, quan el Pare envia el seu Fill, envia també el seu Esperit, que ens uneix a Crist en la fe, perquè puguem, com a fills adoptius, anomenar Déu “Pare” (Rm 8,15). L'Esperit és invisible, però el coneixem a través de la seva acció quan ens revela el Verb i quan actua en l'Església» (*Compendi* 137).

1.3. Com actuen Crist i l'Esperit Sant en l'Església?

Per mitjà dels sagraments, Crist comunica el seu Esperit als membres del seu cos i els ofereix la gràcia de Déu, que dóna fruits de vida nova, segons l'Esperit. L'Esperit Sant també actua concedint gràcies especials a alguns cristians per al bé de tota l'Església, i és el mestre que recorda a tots els cristians el que Crist ha revelat (cf. Jn 14,25 s.).

«L'Esperit edifica, anima i santifica l'Església: Esperit d'Amor, retorna als batejats la semblança divina perduda a causa del pecat i els fa viure en Crist, de la mateixa Vida de la Trinitat Santa. Els envia a donar testimoni de la Veritat de Crist i els organitza en les seves mútues funcions, per tal que tots donin “el fruit de l'Esperit” (Ga 5,22)» (*Compendi* 145).

2. Crec en la santa Església catòlica

2.1. La revelació de l'Església

L'Església és un misteri (cf., p. ex., Rm 16,25-27), és a dir, una realitat en què entren en contacte i comunió Déu i els homes. Església ve del grec *ekklesia*, que significa assemblea dels convocats. En l'Antic Testament va ser utilitzada per traduir el *quahal Yahweh*, o assemblea reunida per Déu per honrar-lo amb el culte degut. Són exemples d'això l'assemblea sinaítica i la que es va reunir en temps del rei Josies a fi de lloar Déu i tornar a la puresa de la llei (reforma). En el Nou Testament té diverses accepcions, en continuïtat amb l'Antic, però designa especialment el poble que Déu convoca i reuneix des dels confins de la terra per constituir l'assemblea de tots els qui, per la fe en la seva paraula i pel baptisme, esdevenen fills de Déu, membres de Crist i temple de l'Esperit Sant (cf. *Catecisme* 777; *Compendi* 147).

En la Sagrada Escripura l'Església rep diversos noms, cadascun dels quals subratlla especialment alguns aspectes del misteri de la comunió de Déu amb els homes. *Poble de Déu* és un títol que Israel va rebre. Quan s'aplica a l'Església, nou Israel, vol dir que Déu no va voler salvar els homes aïlladament, sinó constituint-los en un únic poble —reunit per la unitat del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant—, que el conegués en la veritat i el servís santament[3]. També significa que Déu ha elegit l'Església, que és una comunitat visible que està en camí —entre les nacions— cap a la pàtria definitiva. En aquest poble tots tenen la comuna dignitat dels fills de Déu; una missió comuna, ser sal de la terra, i un fi comú, que és el regne de Déu. Tots participen de les tres funcions de Crist: reial, profètica i sacerdotal (cf. *Catecisme* 782-786).

Quan diem que l'Església és el *cos de Crist* volem subratllar que, en enviar

l'Esperit Sant, Crist uneix íntimament els fidels amb ell, sobretot en l'eucaristia, i els incorpora a la seva persona per l'Esperit Sant, de manera que es mantenen i creixen units entre si en la caritat, formant un sol cos en la diversitat dels membres i funcions. També s'indica que la salut o la malaltia d'un membre repercuteix en tot el cos (cf. 1Co 12,1-24) i que els fidels, com a membres de Crist, són instruments seus per obrar en el món (cf. *Catecisme* 787-795). L'Església també és anomenada *muller de Crist* (cf. Ef 5,24 s.), la qual cosa accentua, dins la unió que l'Església té amb Crist, la distinció de tots dos subjectes. També assenyala que l'aliança de Déu amb els homes és definitiva, perquè Déu és fidel a les seves promeses, i que l'Església li correspon així mateix fidelment i és mare fecunda de tots els fills de Déu.

L'Església també és el *temple de l'Esperit Sant*, perquè l'Esperit viu en el cos de l'Església i l'edifica en la caritat amb la paraula de Déu, els sagraments, les virtuts i els carismes[4]. Com que el veritable temple de l'Esperit Sant va ser Crist (cf. Jn 2,19-22), aquesta imatge també assenyala que cada cristià és Església i temple de l'Esperit Sant. Els carismes són dons que l'Esperit concedeix a cada persona per al bé dels homes, per a les necessitats del món i particularment per a l'edificació de l'Església. Als pastors correspon discernir i valorar els carismes (cf. 1Te 5,19-22; *Compendi* 160).

«L'Església troba origen i consumació en el pla etern de Déu. Fou preparada en l'Antiga Aliança amb l'elecció d'Israel, signe de l'aplec futur de totes les nacions.

Fonamentada en les paraules i les accions de Jesucrist, fou realitzada

sobretot per mitjà de la seva mort redemptora i la seva resurrecció. Després fou manifestada com a misteri de salvació mitjançant l'efusió de l'Esperit Sant en la Pentecosta. Tindrà la seva consumació a la fi dels temps com a assemblea celestial de tots els redimits» (*Compendi* 149; cf. *Catecisme* 778).

Quan Déu revela el seu disseny de salvació, que és permanent, manifesta també com desitja realitzar-lo. No va dur a terme aquest disseny amb un acte únic, sinó que primer va preparar la humanitat per acollir la salvació; només més endavant es va revelar plenament en Crist. Aquest oferiment de salvació en la comunió divina i en la unitat de la humanitat va ser definitivament atorgat als homes a través del do de l'Esperit Sant, que ha estat vessat en els cors dels creients i que ens posa en contacte personal i permanent

amb Crist. En esdevenir fills de Déu en Crist, ens reconeixem germans dels altres fills de Déu. No hi ha una fraternitat o unitat del gènere humà que no es basi en la comuna filiació divina que ens ha ofert el Pare en Crist; no hi ha una fraternitat sense un Pare comú, a la qual arribem per l'Esperit Sant.

L'Església no l'han fundada els homes; ni tan sols és una resposta humana noble a una experiència de salvació realitzada per Déu en Crist. En els misteris de la vida de Crist — l'ungit per l'Esperit— s'han complert les promeses anunciades en la llei i en els profetes. També es pot dir que la fundació de l'Església coincideix amb la vida de Jesucrist: l'Església va prenent forma en relació amb la missió de Crist entre els homes i per als homes. No hi ha un moment únic en què Crist hagi fundat l'Església, sinó que la va fundar durant tota la seva vida: des de l'encarnació fins a

la mort, resurrecció i ascensió, i enviant el Paràclit. Al llarg de la vida Crist —en qui habitava l'Esperit— va anar manifestant com havia de ser la seva Església, disposant unes coses i després unes altres. Després de la seva ascensió, l'Esperit va ser enviat a l'Església: hi roman, la uneix a la missió de Crist, li recorda el que el Senyor va revelar i la guia al llarg de la història cap a la plenitud. L'Esperit Sant és la causa de la presència de Crist en l'Església, pels sacraments i per la paraula, i l'adorna contínuament amb diversos dons jeràrquics i carismàtics[5]. Per la seva presència, es compleix la promesa del Senyor de romandre sempre amb els seus fins a la fi dels temps (cf. Mt 28,20).

El Concili II del Vaticà va reprendre una antiga expressió per designar l'Església: *comunió*. Amb això s'indica que l'Església és l'expansió de la comunió íntima de la

Santíssima Trinitat cap als homes i que en aquesta terra és ja comunió amb la Trinitat divina, tot i que no s'hagi consumat encara plenament. A més de comunió, l'Església és signe i instrument d'aquesta comunió per a tots els homes. Per l'Església participem en la vida íntima de Déu i pertanyem a la família de Déu com a fills en el Fill per l'Esperit[6]. Això es realitza de forma específica en els sacraments, principalment en l'eucaristia, també anomenada moltes vegades *comunió* (cf. 1Co 10,16). Finalment, s'anomena també comunió perquè l'Església configura i determina l'espai de l'oració cristiana (cf. *Catecisme* 2655, 2672, 2790).

2.2. La missió de l'Església

L'Església ha d'anunciar i instaurar entre tots els pobles el regne de Déu inaugurat per Crist. A la terra és el germen i l'inici d'aquest regne.

Després de la resurrecció, el Senyor va enviar els apòstols a predicar l'evangeli, batejar i ensenyar a complir el que havia manat (cf. Mt 28,18 s.). El Senyor va lliurar a l'Església la mateixa missió que el Pare li havia confiat (cf. Jn 20,21). Des de l'inici de l'Església aquesta missió va ser realitzada per tots els cristians (cf. Ac 8,4;11,19), que moltes vegades han arribat al sacrifici de la pròpia vida per complir-la. El mandat missioner del Senyor prové de l'amor etern de Déu, que ha enviat el seu Fill i el seu Esperit perquè «vol que tots els homes se salvin i arribin a reconèixer la veritat» (1 Tm 2,4).

En aquesta labor missionera estan contingudes les tres funcions de l'Església a la terra: el *munus profeticum* (anunciar la bona notícia de la salvació en Crist), el *munus sacerdotale* (fer efectivament present i transmetre la vida de Crist que salva pels sagraments) i el *munus*

regale (ajudar els cristians a complir la missió i a créixer en santedat).

Encara que tots els fidels comparteixen la mateixa missió, no tots exerceixen el mateix paper. El Senyor en va elegir alguns per exercir determinades funcions, com els apòstols i els seus successors, que són conformatos pel sagrament de l'ordre amb Crist —cap de l'Església— d'una forma específica, diferent dels altres.

Es diu que l'Església és el *sagrament universal de salvació* perquè va rebre de Déu una missió salvífica a la terra i Déu la va disposar per realitzar-la, ja que té com a fi la glòria de Déu i la salvació dels homes (cf. *Catecisme* 775). És el sagrament universal de salvació perquè és el signe i l'instrument de la reconciliació i de la comunió de la humanitat amb Déu, i de la unitat de tot el gènere humà[7]. També es diu que l'Església és un *misteri* perquè en la seva

realitat visible s'hi fa present i hi actua una realitat espiritual i divina que només es percep mitjançant la fe.

L'afirmació «fora de l'Església no hi ha salvació» significa que tota salvació ve de Crist-Cap per mitjà de l'Església, que és el seu cos. Ningú pot salvar-se si, havent reconegut que ha estat fundada per Crist per salvar els homes, la rebutja o no hi persevera. Al mateix temps, gràcies a Crist i a l'Església, poden aconseguir la salvació eterna tots aquells que, sense cap culpa, desconeixen l'evangeli de Crist i l'Església; però cerquen sincerament Déu i, sota l'influx de la gràcia, s'esforcen a complir la seva voluntat, coneguda mitjançant el dictamen de la consciència. Tot el que hi ha de bo i veritable en les altres religions ve de Déu, pot preparar per acollir l'evangeli i per conduir cap a la

unitat de la humanitat en l'Església de Crist (cf. *Compendi* 170 i s.).

2.3. Les propietats de l'Església: una, santa, catòlica, apostòlica

Anomenem *propietats* a aquells elements que caracteritzen l'Església. Els trobem en molts dels símbols de la fe des d'èpoques molt antigues de l'Església. Totes les propietats són un do de Déu que comporta una tasca que els cristians han de complir.

L'Església és *una* perquè la Santíssima Trinitat n'és l'origen i el model; perquè Crist —el seu fundador— restableix la unitat de tots en un sol cos; perquè l'Esperit Sant uneix els fidels amb el cap, que és Crist. Aquesta unitat es manifesta en el fet que els fidels professen una mateixa fe, celebren uns mateixos sagraments, estan units a una mateixa jerarquia, tenen una esperança comuna i una idèntica caritat. L'Església subsisteix en

l'Església catòlica com a societat constituïda i organitzada en el món, governada pel successor de Pere i pels bisbes en comunió amb ell[8]. Només en l'Església es pot obtenir la plenitud dels mitjans de salvació, ja que el Senyor va confiar els béns de la nova aliança al col·legi apostòlic, el cap del qual és Pere. En les esglésies i comunitats cristianes no catòliques hi ha molts béns de santificació i de veritat que procedeixen de Crist i impulsen a la unitat catòlica: l'Esperit Sant se'n serveix com a instruments de salvació, ja que tenen una força que procedeix de la plenitud de gràcia i veritat que Crist va donar a l'Església catòlica (cf. *Catecisme* 819). Els membres d'aquestes esglésies i comunitats s'incorporen a Crist en el baptisme i per això els reconeixem com a germans. Es pot créixer en la unitat: acostant-nos més a Crist i ajudant la resta de cristians a ser-ne més a prop; fomentant la unitat en el que és

essencial, la llibertat en el que és accidental i la caritat en tot[9]; fent més habitable la casa de Déu als altres; creixent en veneració i respecte pel Papa i la jerarquia, tot ajudant-los i seguint-ne els ensenyaments.

El moviment ecumènic és una tasca eclesial per la qual es busca restaurar la unitat entre els cristians en l'única Església fundada per Crist. És un desig del Senyor (cf. Jn 17,21). Es realitza amb l'oració, la conversió del cor, el recíproc coneixement fratern i el diàleg teològic.

L'Església és *santa* perquè Déu n'és l'autor, perquè Crist es va entregar per ella —per santificar-la i fer-la santificant—, perquè l'Esperit Sant la vivifica amb la caritat. Com que l'Església té la plenitud dels mitjans salvífics, la santedat n'és la vocació de cadascun dels membres i n'és el fi de tota l'activitat. És santa perquè

dóna constantment fruits de santedat a la terra, perquè aquesta santedat és font de santificació dels seus fills — encara que en aquesta terra tots es reconeixen pecadors i necessitats de conversió i purificació. L'Església també és santa per la santedat n'han assolit els membres que ja són al cel —de mode eminent la santíssima Mare de Déu—, que en són els models i els intercessors (cf. *Catecisme* 823-829). L'Església pot ser més santa, a través de la tasca de santedat que els fidels realitzen: la conversió personal, la lluita ascètica per assemblear-se més a Crist, la reforma que ajuda a complir millor la missió i a fugir de la rutina, la purificació de la memòria que remou els falsos prejudicis sobre els altres i el compliment concret de la voluntat de Déu en la caritat.

L'Església és *catòlica* —és a dir, universal— perquè Crist hi és present, perquè conserva i

administra tots els mitjans de salvació que Crist li ha donat, perquè la seva missió comprèn tot el gènere humà, perquè ha rebut i transmet íntegrament tot el tresor de la salvació i perquè té la capacitat d'inculturar-se, d'eleva i millora qualsevol cultura. Com més es realitza la missió de l'Església més hi creix la catolicitat, en extensió i intensitat. Qualsevol església particular, és a dir, qualsevol porció del poble de Déu que està en comunió en la fe i els sagraments amb el seu bisbe —a través de la successió apostòlica—, formada a imatge de l'Església universal i en comunió amb tota l'Església (que la precedeix ontològicament i cronològicament), és catòlica.

Com que la missió de l'Església comprèn tota la humanitat, cada home —de maneres diverses— pertany o almenys està ordenat a la unitat catòlica del poble de Déu. Està

plenament incorporat a l'Església qui, posseint l'Esperit de Crist, es troba unit pels vincles de la professió de fe, dels sagraments, del govern eclesiàstic i de la comunió. Encara que incorporats a l'Església, els catòlics que no perseverin en la caritat hi pertanyen amb el cos però no amb el cor. Els batejats que no realitzen plenament aquesta unitat catòlica estan en una certa comunió, encara que imperfecta, amb l'Església catòlica (cf. *Compendi* 168).

L'Església és *apostòlica* perquè Crist l'ha edificada sobre els apòstols, testimonis escollits de la seva resurrecció i fonament de l'Església; perquè amb l'assistència de l'Esperit Sant ensenya, custodia i transmet fidelment el dipòsit de la fe rebut dels apòstols. També és apostòlica per la seva pròpia estructura, en la mesura que és instruïda, santificada i governada fins a la tornada de Crist pels apòstols i els seus successors, els

bisbes, en comunió amb el successor de Pere. La successió apostòlica és la transmissió, mitjançant el sagrament de l'ordre, de la missió i la potestat dels apòstols als seus successors.

Gràcies a aquesta transmissió, l'Església es manté en comunió de fe i de vida amb el seu origen, i al llarg dels segles ordena la missió apostòlica a la difusió del regne de Crist sobre la terra. Segons les diferents funcions, tots els membres de l'Església participen en la missió —que els apòstols van rebre— de portar l'evangelí al món sencer. La vocació cristiana és, per natura pròpia, vocació a l'apostolat (cf. *Catecisme* 863).

Miguel de Salis Amaral

Bibliografia

Sobre l'Esperit Sant

Catecisme de l'Església catòlica
683-688; 731-741.

Catecisme de l'Església catòlica.
Compendi 136-146.

Joan Pau II, enc. *Dominum et vivificantem*, 18-V-1986, 3-26.

Joan Pau II, *Catequesi sobre l'Esperit Sant*, VIII-XII.1989.

Sant Josepmaria, homilia «El Gran Desconegut», a *És Crist que passa* 127-138.

Lectures recomanades

Catecisme de l'Església catòlica
748-945.

Catecisme de l'Església catòlica.
Compendi 147-193.

Sant Josepmaria, homilia «Lleialtat a l'Església» (4-VI-1972), a *Estimar l'Església*, Albada, Terrassa 2007, p. 11-41.

[1] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Dei Verbum* 8.

[2] «La vinguda solemne de l'Esperit el dia de la Pentecosta no fou un esdeveniment aïllat. Amb prou feines hi ha una pàgina dels *Fets dels Apòstols* que no ens parli d'Ell i de l'acció per la qual guia, dirigeix i anima la vida i les obres de la primitiva comunitat cristiana [...]. Aquesta realitat profunda que ens dóna a conèixer el text de l'Escriptura Santa, no és un record del passat, una edat d'or de l'Església que hagués quedat endarrerida en la història. És, per damunt de les misèries i dels pecats de cadascun de nosaltres, la realitat també de l'Església d'avui i de l'Església de tots els temps» (sant Josepmaria, *És Crist que passa* 127-128).

[3] Cf. Concili II del Vaticà, *Lumen Gentium* 4 i 9; sant Cebrià, *De Orat Dom* 23 (CSEL 3, 285).

[4] «Quan invoquis, doncs, Déu Pare, recorda't que ha estat l'Esperit qui, en moure la teva ànima, t'ha donat aquesta oració. Si no existís l'Esperit Sant, no hi hauria en l'Església cap paraula de saviesa o de ciència, perquè està escrit: és donada per l'Esperit la paraula de saviesa (cf. 1Co 12,8). [...] Si l'Esperit Sant no hi estigués present, l'Església no existiria. Però, si l'Església existeix, és segur que l'Esperit Sant no hi falta» (sant Joan Crisòstom, *Sermones panegyrici in solemnitates D. N. Iesu Christi*, hom. 1, «De Sancta Pentecostes», n. 3-4, PG 50, 457).

[5] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Lumen Gentium* 4 i 12.

[6] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 22.

[7] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Lumen Gentium* 1.

[8] Cf. *ibid.*, 8.

[9] Cf. Concili II del Vaticà, const.
Gaudium et spes 92.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-ad/article/resum-de-
fe-cristiana-12-crec-en-lesperit-sant-
crec-en-la-santa-esglesia-catolica/
\(06/08/2025\)](https://dev.opusdei.org/ca-ad/article/resum-de-fe-cristiana-12-crec-en-lesperit-sant-crec-en-la-santa-esglesia-catolica/)